

Oikeudenkäyntikulusta riitajutuissa

Tatu Leppänen

Asianajaoikeuden kiltä 14.12.2021

Meillä on ongelma

- Oikeudenkäynnin pitää olla varmaa, nopeaa ja halpaa
 - Kesto ja kustannukset siviiliprosessin ongelmat
- Siviilioikeudenkäyntien kalleus
 - Selvitys 2019: asianosaisten yhteenlasketut oikeudenkäyntikulut ylittivät riidan intressin 41 prosentissa asioista
- Siviilioikeudenkäyntien harvinaisuus
 - Selvitys 2019: n. 9000 laajaa riita-asiaa, joista 1500 pääkäsittelyssä tuomiolla
- Siviiliprosessi ei täytä tehtäväänsä hyvin
 - Access to court on ihmis- ja perusoikeus -> legitimizeetti
 - Vaihtoehtoinen riidanratkaisu ei korvaa
 - Siviilioikeuden kehittäminen KKO:n ennakkopäätöksillä

CEPEJ Report 2020

- Suomessa selvästi vähiten riitajuttuja kaikista Euroopan neuvoston jäsenmaista (per 100 asukasta)
- Pohjoismaissa vähän (pl. Islanti), mutta Norjassakin, jossa 2. vähiten, kolme kertaa enemmän kuin Suomessa
 - Figure 5.7 presents the number of incoming first instance civil and commercial litigious cases per 100 inhabitants in 2018. The median of incoming cases in European jurisdictions is 2,2 per 100 inhabitants, whereas the average value differs slightly at 2,4 received cases per 100 inhabitants. The differences among States and entities are considerable. The lowest value has been recorded in Finland (0.1) and the highest in Belgium (6,7). Interestingly, there is no clear correlation between States that experience higher or lower demand than the median (geographical, economic, political, or related to legal tradition). Seven States and entities reached moderately low values, not exceeding one incoming case per 100 inhabitants. These are Albania, Austria, Denmark, Finland, Luxembourg, the Netherlands, Norway and Sweden. (s. 112)

Jotain tarttis tehrä

- Sairaus todettu -> diagnoosi? -> hoito??
- Monitahoinen ongelma, useampia keinoja
- Näpértely ei riitä
 - Yksittäisissä oikeudenkäynneissä kohtuuttomuuksiin helpompi puuttua
 - Mutta miten saadaan prosessikynnystä yleisesti alennettua?
- Avainasemassa kuluriskin ennakoitavuus jo silloin, kun prosessin käynnistämistä vasta harkitaan
 - Onnistuuko ilman määrien jonkinlaista säätelyä?
 - Kyse myös julkisesta kuvasta ja keskustelusta

Prosessi

- Perussyynä ei prosessilainsäädäntö
 - Expit kasvaneet koko alioikeusuudistuksen jälkeisen ajan, vaikka kevennetty
- Riittävät resurssit tuomioistuimille: nopeampi on halvempaa
- Soveltaminen: jämäkkä prosessinjohto, vastuullinen asianajo
 - Kirjelmien ja todistelun laajuus ei ole laatua!
- De lege ferenda pienten vaatimusten menettely? Ei avustajaa lainkaan
- Erityisesti KKO:n osalta
 - Ennakkopäätös menettely?
 - Hyppyvalituslupa?

Rättegångsbalken 54 kap. 12 a §

- Ruotsissa vuodesta 2016
- Om överklagandet gäller prövningstillstånd i hovrätt och målet innehåller en prejudikatfråga -- får Högsta domstolen, om prövningstillstånd meddelas i Högsta domstolen, besluta att prejudikatfrågan ska prövas av domstolen. I avvaktan på denna prövning ska frågan om meddelande av prövningstillstånd i hovrätten vila.

Omat kulut

- Sopimusvapaus
- Hintavertailu vaikeaa, pakollinen kustannusarvio lisääisi läpinäkyvyyttä
- Laskutusmallien prosessiekonominen kannustavuus ja kehittäminen?
- Oikeusturvavakuutuksen kattavuus
- Oikeusavun valtiontaloudelliset realiteetit
- Tulevaisuudessa tarvittaessa (dispositiivista) sääntelyä kuluttajan asemassa olevien asioissa tms??

Vastapuolen kulujen korvausvelvollisuus

- Ankaraa täyden korvauksen periaatetta syytä lieventää
- Yksittäistapauksissa puuttuminen ja kohtuullistaminen myös viran puolesta (OK 21:8b laajentaminen)
- Ei juuri auta yleisesti, ennakoitavuus puuttuu
- Syytä harkita korvattavien määrien sääntelemistä de lege ferenda
 - Tällöin asianosainen pystyisi arvioimaan kokonaisriskiään ja suhteuttamaan omia kulujaan
 - Jo nykyisin säännellään perintäkuluja ja summaaristen asioiden oikeudenkäyntikuluja -> laajentaminen tavanomaisiin asioihin
 - Erilaisia malleja arvioitava tarkemmin: intressi, toimenpide, enimmäismäärä / taksa, kokonais-/osasäntely

KKO lausunto

- 23. Oikeudenkäyntikuluriskin alentamiseksi olisi perusteltua harkita myös mahdollisuutta säätää korvattavien oikeudenkäyntikulujen määrästä. Käytännössä tämä merkitsisi korvaustaulukkoa, jossa olisi säädetty lähtökohtaiset enimmäismäärät sille, kuinka paljon hävinnyt asianosainen velvoitettaisiin korvaamaan voittaneelle asianosaiselle oikeudellisesta avusta erilaisissa asioissa. -- euromääräistä kulutaksoitusta voisi pyrkiä laajentamaan ainakin intressiltään vähäisiin riita-asioihin. Vaihtoehtoisesti enimmäiskorvaustaulukko voisi perustua riidan intressiin ja oikeudenkäynnin päättymisvaiheeseen. Vähimmäistavoitteena mahdolliselle sääntelylle tulisi pitää sitä, että oikeudenkäyntikulujen määrän ei tulisi ylittää riidan kohteena olevaa intressiä kuin poikkeuksellisissa tapauksissa.